

SUSRETI PEDAGOGA NACIONALNI NAUČNI SKUP

15. maj 2021.

```

010 011 1111 0001101 00001011 110 00111100011 000 110 100 001 100011011 101
000 000 0001 001 0 100 101 001 111 011 0000 000 000 001 111
001 000 10 01 01010 000 110 011 011 11 00 01001 100 100 010 111
101 001 000 101 000010 11101110 011 100 010 000 101 001 010 011 11000010 111
10 01 0101100010 100 001 010 101 110101001 010 000101 010 111
10101 101 010 111 1011 100 111 110 011 101 010 00101 1110000 111 010
100 1110 0010 000001 110 110 010 000 011 111 110 1111 100000111 011

10010 100010000 100001101 001 00001001110 11011000 110 100 0000 0001 011 110 000010011 101 110
010 111 010 110 000 110 011 1011 0110 0001 000 101 0011 01101 111 111 101 010 000
011 000 011 111 101 010 00 10 000 110 111 100 100 101111 111100 010 010 011 100 101
1100 1111 00000101 010101010 01 10 100 011 000 110 110 001 110 101 0100 010 100 10010011 101 011
101 001 000 111 100 110 100011101 111 110 011 1100011 0010001110 001 0111001 101 101 011 100
001 100 101 0100 011 010 001 010 0011 1011 0100 11000 011 010 101 1100 1001 001 011 010
01011 0110001111 001 0000101 10111110101100 00011010 110 0110 1000111 01 011001 1111010110 101000

10010110 100 1011100 000 00000000100 001 011 101 001 0001101 000 0000
001 101 000 100 00 010 100 010 110 0100 010 100 100 0001 01001
101 100 110 100 000 001 11100 111 011011 011 0001 000 1101 131010
101 101 000 010 101 011 10 11 000 011 101 111 101 100 000 01 000 010
111 110 100 111 11001 101 011 101111001 001 101 101101 0111 1011 100 1011 010
111 101 100 100 111 000 001 001 001 111 011 01110 010 100 111 00 100
01011111 011 000111101 000 000 001 000 100000101 100 111 111111 101 000

11 01
1100
000001 00 010 000101010 111 100 11111000011 01100001 100 010 000 100 101
010 1010 10 001 110 010 111 111 001 10 11100 001 010 101 100
110 111 1100111 101110111 011 010 010 001 10 101010 011 111 001 000
010 001 00 101 010 110 101 011 110 10 000 110011 110 000 110
0001 1001 10 001 000 1100 100 010 001 00 011 011 111 010 011
111001 00 101 100 1110 10101 000000001001 10111100 111 010 00110 10000

```

ZBORNİK RADOVA

Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu,
Institut za pedagogiju i andragogiju

Pedagoško društvo Srbije

Susreti pedagoga
Nacionalni naučni skup:
Vaspitanje i obrazovanje u digitalnom okruženju
15. maj 2021, Beograd

Zbornik radova

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Izdavači

Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
Institut za pedagogiju i andragogiju
Čika Ljubina 18–20, Beograd

Pedagoško društvo Srbije
Terazije 26, Beograd

Za izdavača

Prof. dr Živka Krnjaja
Nataša Stojanović

Urednici

Doc. dr Ivana Jeremić
Doc. dr Nataša Nikolić
MA Nikola Koruga

Recenzenti saopštenja

Prof. dr Aleksandra Pejatović
Prof. dr Katarina Popović
Prof. dr Nataša Vujisić Živković
Prof. dr Šefika Alibabić Hodžić
Prof. dr Živka Krnjaja
Prof. dr Aleksandra Ilić Rajković
Prof. dr Emina Hebib
Prof. dr Jovan Miljković
Prof. dr Milan Stančić
Prof. dr Violeta Orlović Lovren
Doc. dr Ivana Jeremić
Doc. dr Maja Maksimović
Doc. dr Nataša Nikolić
Doc. dr Tamara Nikolić
Doc. dr Zorica Milošević
MA Dragana Purešević
MA Nikola Koruga

Prof. dr Branislava Knežić
Prof. dr Kristinka Ovesni
Prof. dr Radovan Antonijević
Prof. dr Vera Spasenović
Prof. dr Aleksandar Tadić
Prof. dr Biljana Bodroški Spariosu
Prof. dr Jelena Vranješević
Prof. dr Lidija Radulović
Prof. dr Nataša Matović
Doc. dr Bojan Ljujić
Doc. dr Lidija Miškeljin
Doc. dr Mirjana Senić Ružić
Doc. dr Saša Dubljanin
Doc. dr Vladeta Milin
Doc. dr Zorica Šaljić
MA Nevena Mitranić

Prelom

Dosije studio, Beograd

Dizajn korica

Strahinja Stoiljković

Štampa

Pedagoško društvo Srbije, Beograd

Tiraž

100

ISBN 978-86-80712-44-4

Odeljenje za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu i Pedagoško društvo Srbije organizovali su u okviru Susreta pedagoga nacionalni naučni skup sa temom „Vaspitanje i obrazovanje u digitalnom okruženju“. Cilj skupa bio je da se razmotre najnovija naučna saznanja relevantna za osmišljavanje različitih mogućnosti primene novih organizacionih oblika i metoda rada u procesu realizacije vaspitanja i obrazovanja u digitalnom okruženju, kao i iskustva u organizaciji i realizaciji nastave na daljinu.

Susreti pedagoga
Nacionalni naučni skup
15. maj 2021, Beograd

Vaspitanje i obrazovanje u digitalnom okruženju

Zbornik radova

Urednici

Doc. dr Ivana Jeremić
Doc. dr Nataša Nikolić
MA Nikola Koruga

Programski odbor skupa

dr Aleksandra Pejatović, redovni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Dragana Pavlović Breneselović, redovni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Kristinka Ovesni, redovni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Miomir Despotović, redovni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Nataša Vujisić Živković, redovni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Radovan Antonijević, redovni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Snežana Medić, redovni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Šefika Alibabić, redovni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Vera Spasenović, redovni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Živka Krnjaja, redovni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Aleksandar Tadić, vanredni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Aleksandra Ilić Rajković, vanredni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Biljana Bodroški Spariosu, vanredni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Emina Hebib, vanredni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Jelena Vranješević, vanredni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Lidija Radulović, vanredni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Milan Stančić, vanredni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Nataša Matović, vanredni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Violeta Orlović Lovren, vanredni profesor, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Ivana Jeremić, docent, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Lidija Miškeljin, docent, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Mirjana Senić Ružić, docent, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Nataša Nikolić, docent, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Saša Dubljanin, docent, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Vladeta Milin, docent, Filozofski fakultet u Beogradu
dr Zorica Šaljić, docent, Filozofski fakultet u Beogradu
Nataša Stojanović, predsednica Pedagoškog društva Srbije
Biljana Radosavljević, potpredsednica Pedagoškog društva Srbije
Maja Vračar, Pedagoško društvo Srbije
Nevenka Kraguljac, Pedagoško društvo Srbije

Organizacioni odbor skupa

Dragana Purešević, asistent, Filozofski fakultet u Beogradu
Nevena Mitranić, asistent, Filozofski fakultet u Beogradu
Ivana Pantić, istraživač-pripravnik, Filozofski fakultet u Beogradu
Jelena Stojković, istraživač-pripravnik, Filozofski fakultet u Beogradu
Luka Nikolić, istraživač-pripravnik, Filozofski fakultet u Beogradu
Milica Sekulović, istraživač-pripravnik, Filozofski fakultet u Beogradu
Aleksa Eremija, tehnički urednik, urednik sajta Pedagoškog društva Srbije
Irena Mučibabić, Pedagoško društvo Srbije
Jela Stanojević, Pedagoško društvo Srbije
Katarina Bošković, Pedagoško društvo Srbije
Katarina Pintar, Pedagoško društvo Srbije
Slavica Ilić, Pedagoško društvo Srbije
Slovenka Simić, Pedagoško društvo Srbije
Klub studenata pedagogije, Filozofski fakultet u Beogradu

SADRŽAJ

UVODNA IZLAGANJA

Mirjana Senić Ružić <i>Digitalna transformacija obrazovanja u Srbiji – pitanje digitalne pismenosti ili digitalne kompetencije</i>	11
Ivana Đerić <i>Podrška tokom nastave i učenja na daljinu u vreme COVID-19 krize: perspektiva stručnih saradnika</i>	25

VASPITANJE I OBRAZOVANJE U DIGITALNOM OKRUŽENJU – NOVA „NORMALNOST“

Dragana Pavlović Breneselović <i>Digitalne tehnologije u programu predškolskog vaspitanja i obrazovanja: šta nam je okvir normalnosti?</i>	37
Živka Krnjaja <i>Predškolsko vaspitanje i obrazovanje putem digitalnih medija: šta se jasnije vidi na daljinu.</i>	43
Nataša Matović <i>Pravo ispitanika na privatnost: etičko pitanje onlajn istraživanja u pedagogiji</i>	49
Lidija Miškeljin <i>Predškolsko vaspitanje i obrazovanje u doba pandemije COVID-19: mere obrazovne politike i sistem podrške.</i>	55
Ivana Pantić <i>Roditeljstvo u digitalnom okruženju</i>	63
Marija Belenzada, Katarina Mičić, Vesna Šaponjić i Biljana Kojović <i>Korišćenje digitalnih tehnologija u predškolskim ustanovama.</i>	69
Vesna Šaponjić, Katarina Mičić, Marija Belenzada i Biljana Kojović <i>Spremnost predškolskih ustanova i praktičara za upotrebu digitalnih tehnologija.</i>	77
Gordana Đorđević i Vesna Milinković <i>Digitalno okruženje u predškolskoj ustanovi</i>	85
Dragana Šipraga <i>Mogućnosti primene digitalnih tehnologija u vrtiću</i>	91

NASTAVA U OSNOVNOJ I SREDNJOJ ŠKOLI U DIGITALNOM OKRUŽENJU

Lidija Radulović i Jelena Sekulić <i>Nastavničke brige o digitalnim tehnologijama u nastavi: pregled istraživanja</i>	97
Nataša Nikolić i Radovan Antonijević <i>Formativno ocenjivanje i onlajn nastava</i>	103
Jelena Medar i Marija Ratković <i>Primena informaciono-komunikacionih tehnologija u inkluzivnom obrazovnom kontekstu – iskustva nastavnika tokom pandemije COVID-19</i>	109
Jelena Janjić, Anđela Vilotijević i Anđela Šaber <i>Digitalno okruženje kao katalizator promena u praksi davanja povratnih informacija</i>	115
Jovana Katić i Marija Stanišić <i>Digitalne generacije – nove sposobnosti?</i>	121
Maja Vračar i Ivan Davidović <i>Projektna nastava u digitalnom okruženju u funkciji održivog razvoja</i>	127
Nevena Živković i Angelina Kljajić <i>Učenička iskustva tokom nastave na daljinu – prilika za preispitivanje aktuelne prakse</i>	133
Rada Tadić i Ivona Cvetkovski <i>Planiranje i realizacija projektne nastave na daljinu</i>	139
Dušica Čolaković, Nataša Radojević, Jelena Trišić Stajić i Jelena Šujica Stanojević <i>Stručno usavršavanje primenom digitalne tehnologije</i>	145
Dragana Pelemiš i Danijela Jovanović <i>Kombinovani, onlajn i redovni model nastave u gradskoj i prigradskoj sredini</i>	153
Nataša Duhanaj <i>Digitalna pismenost: samoprocena učenika završnog razreda osnovne škole</i>	161

VISOKOŠKOLSKA NASTAVA U DIGITALNOM OKRUŽENJU

Aleksandra Pejatović, Violeta Orlović Lovren i Neda Čairović <i>Direktna i onlajn nastava – sličnosti i različitosti perspektiva studenata</i>	171
Mirjana Drenovak Ivanović <i>Metodi izvođenja nastave u digitalnom okruženju u vreme COVID-19 krize: primer Pravne klinike za ekološko pravo</i>	177
Ivana Jeremić <i>Nastava metodologije pedagoških istraživanja i metodologije andragoških istraživanja u digitalnom okruženju</i>	181
Jelena Drljević <i>Izazovi izvođenja onlajn nastave italijanskog jezika u akademskom kontekstu</i>	187

Žilijeta Krivokapić i Vladimir Đorđević <i>Digitalne kompetencije, rešavanje problema i iskustvo studenata sa onlajn nastavom tokom pandemije</i>	193
Georgina Dragović <i>E-kolokvijum uz snimanje ekrana na platformi Moodle: mišljenje studenata o pilot-testiranju.</i>	199
Staša Đokić i Bojana Perić Prkosovački <i>Studentska evaluacija nastave na daljinu</i>	205
Tamara Radojević i Ana Drobac <i>Zadovoljstvo studenata realizacijom i kvalitetom onlajn nastave tokom pandemije COVID-19.</i>	211
Jelena Stojanović, Nebojša Denić i Ivana Ilić <i>Informaciono-komunikacione tehnologije u visokoškolskoj nastavi na Kosovu i Metohiji: trenutno stanje i perspektive</i>	219
KOMPETENCIJE PEDAGOGA I ANDRAGOGA ZA RAD U DIGITALNOM OKRUŽENJU	
Jovan Miljković i Vukašin Grozdić <i>Društvene mreže kao deo digitalnog marketinga visokoškolske institucije</i>	227
Bojan Ljujić <i>Internet pismenost kao nužnost u doba krize – andragoške specifičnosti</i>	233
Nevena Mitranić i Dragana Purešević <i>Kompetentnost pedagoga u doba krize.</i>	239
Ana Gardašević i Svetlana Mijajlović <i>Uloga pedagoga u građenju odnosa sa decom i porodicom u onlajn zajednici.</i>	247
Kosana Rauški i Smiljana Novakov <i>Prikaz i analiza realizovanih časova pod nazivom „Internet i nove veštine“</i>	253
Kosana Rauški <i>Upotreba digitalnih tehnologija u radu stručnih saradnika u školi, sa osvrtom na rad pedagoga</i>	259
Marija Čolović Savić <i>Značaj razvoja digitalnih kompetencija stručnih saradnika u predškolskim ustanovama</i>	269

NASTAVA METODOLOGIJE PEDAGOŠKIH ISTRAŽIVANJA I METODOLOGIJE ANDRAGOŠKIH ISTRAŽIVANJA U DIGITALNOM OKRUŽENJU¹

Ivana M. Jeremić²

Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu

Apstrakt

Za vreme trajanja vanrednog stanja usled proglašenja pandemije COVID-19, nastava metodologije pedagoških/ andragoških istraživanja na Filozofskom fakultetu u Beogradu realizovana je na daljinu. Primenjeni način rada najpribližniji je modelu asinhronone onlajn nastave. U radu su prikazani rezultati ispitivanja mišljenja studenata o efikasnosti primenjenog načina rada. Istraživanje je realizovano primenom deskriptivne metode i tehnike anketiranja. Rezultati pokazuju da su globalne ocene studenata relativno povoljne, da pozitivno sagledavaju napor nastavnika da održavaju komunikaciju sa studentima i da studentima omoguće pristup materijalima za učenje i vežbanje koji im mogu pomoći u pripremi ispita. Manje povoljno se ocenjuje interaktivnost nastave u primenjenom načinu rada. Pitanja efikasnosti asinhronog modela onlajn nastave treba dalje istraživati, posebno u poređenju sa potencijalima sinhronog modela onlajn rada, sa stanovišta maksimizacije ciljeva nastave koja udružuje teorijska i praktična znanja.

Ključne reči: asinhrona onlajn nastava, metodologija pedagoških/andragoških istraživanja, nastava u kontekstu vanrednog stanja

Uvod

Globalna pandemija COVID-19 suočila nas je sa neophodnošću organizovanja onlajn nastave tokom 2020. godine. Poseban organizacijski izazov predstavljao je period realizacije nastave neposredno nakon proglašenja vanrednog stanja u zemlji, u martu 2020. godine. Bilo je potrebno tragati za razrešenjem konflikta između dve potrebe – potrebe da se sprovede efikasan nastavni proces, ali i potrebe da se iskaže razumevanje za nove i nepovoljne okolnosti za učenje sa kojima su se studenti mogli suočiti. Kao nastavnici predmeta metodologija pedagoških istraživanja i metodologija andragoških istraživanja³ na Filozofskom fakultetu u Beogradu, odlučili smo da nastavu u prvim nedeljama trajanja vanrednog stanja realizujemo oslanjanjem na mogućnosti koje pruža aplikacija *Google Classroom* i intenzivnom razmenom elektronske pošte sa studentima. Rad u digitalnom okruženju za nas je bio potpuno nova okolnost. Imajući to u vidu, kao i činjenicu da nastava metodologije podra-

---

1 Realizaciju ovog istraživanja finansiralo je Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije na osnovu Ugovora br. 451-03-9/2021-14 o realizaciji i finansiranju naučno-istraživačkog rada NIO u 2021. godini.

2 ivana.jeremic@f.bg.ac.rs

3 U nastavku teksta, umesto potpunih naziva predmeta – metodologija pedagoških istraživanja i metodologija andragoških istraživanja – biće korišćen samo termin „metodologija“

zumeva dosta praktičnog rada, sprovedli smo istraživanje kojim smo želeli da prikupimo informacije o mišljenju studenata o efikasnosti sprovedenog načina rada.

Asinhrona onlajn nastava

U savremeno doba, onlajn nastavu je moguće realizovati primenom različitih aplikacija i platformi za učenje. Naš izbor je bila aplikacija *Google Classroom* (Gugl učionica), putem koje smo, u terminima časa, studentima postavljali materijale za učenje – *Power Point* prezentacije i materijale za vežbanje. Studenti su imali mogućnost da svoju vežbu dostave nastavniku i da dobiju povratnu informaciju o njenom kvalitetu. Iako je postojala mogućnost komunikacije posredstvom Gugl učionice, ipak je celokupna dalja komunikacija ostvarivana razmenom elektronske pošte. Nastavnici su se trudili da odgovore na pitanja studenata u najkraćem mogućem roku.

Realizovani način rada ima određene podudarnosti sa modelom asinhronne nastave u digitalnom okruženju. Asinhrona onlajn nastava mogućava korisnicima da pristupe učenju posredstvom digitalnih aplikacija u vreme kada to njima najviše odgovara (Pejić, 2021). U osnovi, oslonjena je na potencijale koje pružaju platforme za učenje (Hew et al., 2010; prema: Ge, 2012), omogućavajući postavljanje i rad na materijalima za učenje, interakciju korisnika, vrednovanje rezultata rada. Za razliku od asinhronne, sinhrona nastava podrazumeva da korisnici i nastavnik komuniciraju u realnom vremenu (Pejić, 2021). Poslednjih godina intenzivno se istražuju potencijali asinhronne nastave u digitalnom okruženju. Stečena saznanja se već načelno mogu podeliti u kategoriju preovlađujuće pozitivnih i kategoriju preovlađujuće negativnih saznanja. Pozitivne strane asinhronne onlajn nastave odnose se na unapređivanje procesa učenja (Hew et al., 2010; prema: Ge, 2012), polazeći od činjenice da korisnik ima više vremena da promisli o temi koja je predmet učenja i da, samim tim, iznese bolje argumentovano zapažanje (Hewitt, 2005; Matijašević i sar., 2020). Negativne strane asinhronne onlajn nastave se najčešće sagledavaju u ograničenim mogućnostima međusobne interakcije korisnika (Hew et al., 2010; prema: Ge, 2012), što se dovodi u vezu sa razvijanjem osećaja izolovanosti i anksioznosti (Piccoli et al., 2001), smanjenjem motivacije za učenje (Pejić, 2021) i potencijalno lošijim rezultatima učenja nego kada bi nastava bila organizovana na redovan način (Haythornthwaite & Kazmer, 2002; prema: Ge, 2012). Relevantno za asinhroni model onlajn nastave, Milerova (2012) studija je pokazala da je angažovanje studenata veće ukoliko postoji više interakcije između nastavnika i korisnika, da je poželjno da nastavnik pravovremeno dostavlja povratne informacije o radu studenata i da odgovara na pisma u što kraćem roku. Ažurnost nastavnika u komunikaciji sa studentima dovodi se u pozitivnu korelaciju i sa stepenom uspešnosti u pohađanju onlajn kursa u celini (Miller, 2012; Martin et al., 2018).

Pomenute studije su realizovane pre 2020. godine. Pandemija i proglašenje vanrednog stanja uticali su na to da prelazak na onlajn nastavu nije mogao da bude izbor nastavnika (Đorđević i sar., 2020), što je samo po sebi otvorilo sasvim nove probleme u koncipiranju nastave. Doprinosi razradi i razumevanju istraživačkih pitanja koja nastava u tom novom kontekstu otvara mogu se tek očekivati u vremenu pred nama.

Metodologija istraživanja

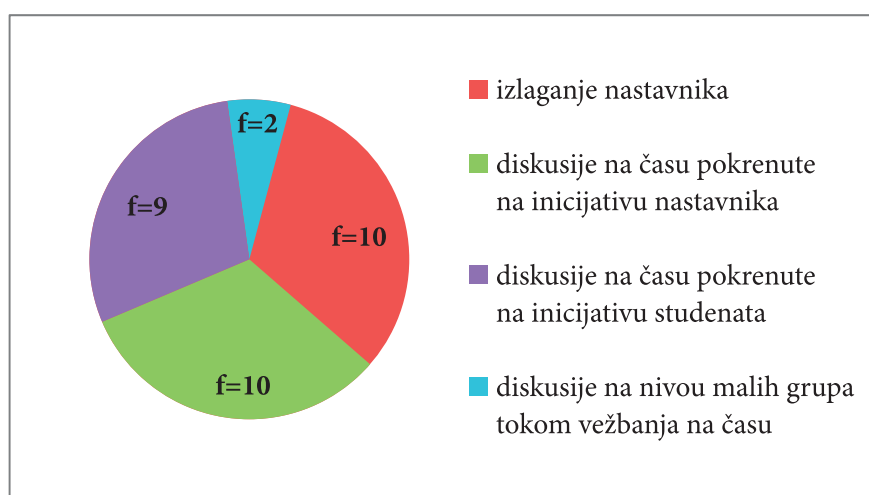
Istraživanje koje smo sprovedli utemeljeno je na primeni deskriptivne metode i tehnike anketiranja. Za potrebe ispitivanja konstruisan je upitnik koji je obuhvatao dve grupe pitanja. Jedna grupa

pitanja se odnosila na organizaciju i realizaciju nastave metodologije u prvim nedeljama nakon proglašenja vanrednog stanja. Druga grupa pitanja se odnosila na doživljaj metodologije kao studijskog predmeta. Za potrebe ovog rada, u daljem tekstu se prikazuju odgovori studenata na sedam od ukupno dvadeset pitanja, koliko je anketa obuhvatala. Posredstvom Gugl učionice, tokom proleća 2020. godine, nastavu metodologije je pratilo 68 studenata. Ukupno 31 student je popunio anketu – 23 studenata pedagogije i osam studenata andragogije. Pristup ispitivanju je bio dobrovoljan, čime se može objasniti neveliki odziv ispitanika. Podaci dobijeni ispitivanjem obrađeni su kvantitativno i kvalitativno. Zbog veličine uzorka, kvantitativni deo obrade podatka podrazumevao je izračunavanje frekvencija i procenata zastupljenosti odgovora.

Rezultati istraživanja

S obzirom na činjenicu da se studenti treće godine pedagogije i andragogije prvi put susreću sa metodološkim sadržajima, namera nam je bila i da saznamo na koji način percipiraju prirodu sadržaja našeg predmeta, koliko je predmet „težak“ i koji oblik rada ocenjuju kao najpogodniji za učenje metodologije. Rezultati dobijeni ispitivanjem pokazuju da većina studenata ($f = 25$) metodologiju doživljava kao predmet u kojem se usvajaju i teorijska i praktična znanja, što u najvećoj meri odgovara koncepciji predmeta od koje nastavnici polaze u njegovom kreiranju. Značajno manji broj studenata metodologiju sagledava isključivo kao teorijski predmet ($f = 4$), odnosno kao isključivo praktičan ($f = 2$). Istovremeno, većina anketiranih studenata ($f = 18$) metodologiju je ocenila kao „uglavnom težak predmet“, a nešto manji broj ($f = 10$) kao srednje težak. Dvoje studenata se opredelilo za odgovor „predmet je veoma težak“, a jedan student za odgovor „predmet je lak“.

Imajući u vidu činjenicu da su studenti pre proglašenja vanrednog stanja već imali priliku da nastavu metodologije prate u klasičnom vidu, u anketi smo postavili pitanje koji im je oblik rada omogućio da najlakše usvoje metodološka znanja. Među odgovorima su jednako zastupljeni odgovori „izlaganje nastavnika“ ($f = 10$) i diskusije „pokrenute na inicijativu nastavnika“ ($f = 10$), a sledeći izbor prema učestalosti su diskusije „pokrenute na inicijativu studenata“ ($f = 9$) (Grafikon 1).

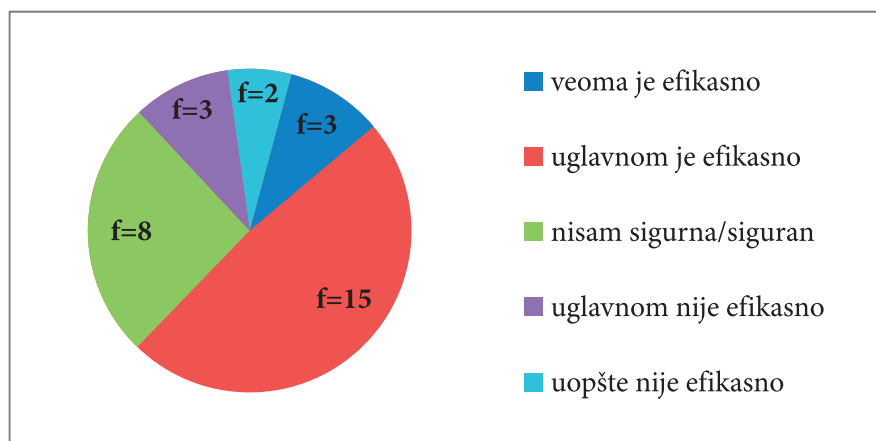

Grafikon 1: Oblik rada koji omogućava najlakše usvajanje gradiva iz metodologije

Na osnovu prikazanih rezultata, može se zaključiti da je učenje metodologije izazovno, pre svega zbog osobene umreženosti teorijskih i praktičnih znanja koja se usvajaju u okviru predmeta.

Shodno tome, za većinu studenata ($f = 20$) najpogodniji oblici rada na času su oni u kojima preovlađava inicijativnost nastavnika, odnosno interakcija nastavnika i studenata ($f = 19$). Kako stoje stvari kada se nastava realizuje na daljinu? Da li primenjeni način rada ima potencijal da odgovori na već uspostavljena očekivanja studenata u vezi sa učenjem metodoloških sadržaja?

Rezultati ankete pokazuju da je učenje metodologije putem Gugl učionice većina studenata ($f = 15$) ocenila kao „uglavnom efikasno“, mada značajan broj studenata ($f = 8$) nije mogao sa sigurnošću da iznese svoju procenu. Ukupno pet studenata je iskazalo preovlađujuće negativno mišljenje o efikasnosti ostvarenog načina rada (Grafikon 2).

Grafikon 2: Efikasnost učenja metodologije pomoću *Google Classroom*-a

Ako se ima u vidu prethodni nalaz, može se reći da je sasvim očekivano da je 12 studenata dalo preporuku koje bi to aplikacije ili platforme za učenje više odgovarale učenju metodologije u odnosu na primenjenu Gugl učionicu. Aplikaciju *Zoom meeting* preporučilo je 10 studenata, a preporučene su i platforme *Moodle*, *Edmodo* i *Padlet*. Ti rezultati, iako utemeljeni na odgovorima malog broja ispitanika, ipak ukazuju na to da je jedan broj studenata imao potrebu za sinhronim modelom onlajn nastave, koji bi omogućio više interaktivnosti nastavnika i studenata i studenata međusobno.

Prilikom iskazivanja mišljenja o načinu na koji je u celini bila organizovana nastava metodologije za vreme vanrednog stanja, studenti su neretko iznosili više različitih komentara koje smo grupisali u kategorije iskazivanja: dominantno pozitivnog mišljenja, dominantno negativnog mišljenja i delimično pozitivnog, a delimično negativnog mišljenja (tabela 1).

Tabela 1: Mišljenje studenata o načinu na koji je bila organizovana nastava metodologije za vreme vanrednog stanja

Mišljenje studenata o načinu na koji je bila organizovana nastava metodologije	f
Dominantno pozitivno mišljenje	16
Delimično pozitivno, delimično negativno mišljenje	5
Dominantno negativno mišljenje	10
Ukupno	31

Među komentarima koji se mogu oceniti kao pozitivni najčešći je komentar da je nastava bila dobro organizovana imajući u vidu vanredne okolnosti ($f = 9$). Sledeće zapažanje prema učestalosti ($f = 6$) jeste pozitivno ocenjena svrsishodnost i dovoljnost materijala za učenje i vežbanje u svetlu pripreme kolokvijuma i ispita. Karakterističan je komentar: „*Rad na materijalima za vežbanje veoma mi je pomogao da lakše savladam gradivo. Takođe, prezentacije su bile od velike koristi za spremanje kolokvijuma i ispita koji nam slede.*“ Nešto su manje učestali ($f = 4$) bili komentari kojima se pozitivno ocenjuje mogućnost dobijanja povratne informacije u vezi sa izrađenim vežbama i redovnost i promptnost komunikacije putem imejla ($f = 3$). Može se zaključiti da su studenti pokazali razumevanje za situaciju u kojoj su se i sami nastavnici našli neplaniranim prelaskom na onlajn nastavu, ističući vanrednost okolnosti, ali i prepoznajući napore nastavnika da koncipiraju odgovarajuće materijale za učenje, što je u kontekstu onlajn nastave obično teže nego u klasičnom modelu rada (Andresen, 2009).

Istovremeno, studenti koji su iskazali dominantno negativno mišljenje najčešće su ukazivali na to da im je nedostajao neposredan razgovor studenata i nastavnika koji bi omogućio da se određene dileme brzo razreše. Takva zapažanja se sreću u komentarima osam ispitanika. Karakteristični odgovori na dato pitanje su: „*Nedostaje živa reč profesora kao i trenutna komunikacija, razmena mišljenja između studenata i profesora*“; „*Lakše je bilo razgovarati onlajn oko neke dileme u vezi sa predispozitivnim obavezama, nego putem mejla*“. Preostali negativni komentari bili su dovedeni u vezu sa karakteristikama materijala za pripremu vežbi i ispita jer, uzeti sami za sebe, bez dodatnih objašnjenja, nisu značajno pomogli studentima ($f = 3$).

Pomenuta zapažanja se ukrštaju u odgovorima studenata koji su delimično zadovoljni, a delimično nezadovoljni ostvarenim načinom rada. Ukoliko se u njihovim odgovorima istakne korisnost materijala za učenje i vežbanje ili redovnost komunikacije sa nastavnicima, apostrofira se nedostatak onlajn predavanja i konsultacija.

Sledeće pitanje na koje ćemo se osvrnuti ticalo se potrebe studenata za konsultacijama sa nastavnicima na fakultetu tokom trajanja vanrednog stanja. Podaci pokazuju da je gotovo jednak broj studenata koji su imali potrebu za konsultacijama ($f = 15$) i broj studenata koji nisu imali takvu potrebu ($f = 16$). Iz odgovora na pitanje o favorizovanim oblicima rada na času moglo bi se zaključiti da će većina studenata konsultacije sa nastavnicima oceniti kao korisne. Međutim, rezultati pokazuju da nije dobijena očekivana raspodela odgovora. Važno je primetiti da je formulacijom pitanja u anketi naglašeno da je reč o konsultacijama „na fakultetu“. Činjenica je, pak, da su konsultacije mogle biti organizovane i onlajn.

Zaključak

Organizovanje onlajn nastave metodologije pedagoških/andragoških istraživanja predstavlja značajan izazov. Iako su studenti relativno povoljno ocenili efikasnost primenjenog načina rada, ostaje pitanje šta je sve moglo da bude bolje. Tu se, pre svega, misli na izostanak interakcije koja je mogla biti organizovana i na samoj platformi za učenje, makar u formi otvorenih čet-diskusija. Istovremeno, ona strana onlajn nastave koju smo kao nastavnici bolje iskoristili jeste ažurnost u odgovaranju na pitanja i dileme studenata, a kako su ranija istraživanja pokazala, to jeste jedan od aspekata onlajn nastave koji može da doprinese unapređivanju procesa učenja. Iako samo ispitivanje ne omogućava da se izvedu pouzdane generalizacije, saznanja do kojih smo došli mogu da budu podsticaj da se dalje istražuju potencijali asinhrono onlajn nastave, posebno u relaciji prema njenom sinhronom modelu.

Literatura

- Andresen, M. A. (2009). Asynchronous discussion forums: success factors, outcomes, assessments, and limitations. *Educational Technology & Society*, 12 (1), 249–257.
- Đorđević, D., Pavlović, Z. i Vesić Pavlović, T. (2020). Mišljenja studenata o onlajn nastavi engleskog jezika – mogućnosti i ograničenja. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Prištini*, 50 (4), 117–140.
- Ge, G. (2012). Cyber Asynchronous versus Blended Cyber Approach in Distance English Learning. *Educational Technology & Society*, 15(2), 286–297.
- Hewitt, J. (2005). Toward an understanding of how threads die in asynchronous computer conferences. *Journal of the Learning Sciences*, 14(4), 567–589.
- Martin, F., Wang, C., & A. Sadaf (2018). Student Perception Of Helpfulness Of Facilitation Strategies That Enhance Instructor Presence, Connectedness, Engagement And Learning In Online Courses. *The Internet and Higher Education*, 37(1), 52–65.
- Matijašević, J., Carić, M. i Škorić, S. (2021). Online nastava u visokom obrazovanju – prednosti, nedostaci i izazovi. U: V. Katić (ur.), *XXVII Skup „Trendovi razvoja“: On-line nastava na univerzitetima* (str. 165–168). Novi Sad: Fakultet tehničkih nauka Univerziteta u Novom Sadu.
- Miller, J. M. (2012). *Finding What Works Online: Online Course Features That Encourage Engagement, Completion, And Success (doctoral dissertation)*. Northridge: California State University.
- Pejić, S. (2021). Razgovor sa samim sobom: komunikacioni izazovi on-line nastave. U: V. Katić (ur.), *XXVII Skup „Trendovi razvoja“: On-line nastava na univerzitetima* (str. 71–74). Novi Sad: Fakultet tehničkih nauka Univerziteta u Novom Sadu.
- Piccoli, G., Ahmad, R., & Ives, B. (2001). Web-Based Virtual Learning Environments: A Research Framework and a Preliminary Assessment of Effectiveness in Basic IT Skills Training. *MIS Quarterly*, 25(4), 401–426.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

371:004(082)(0.034.2)

37.018.43.004(082)(0.034.2)

371.68/.69(082)(0.034.2)

37.091.3(082)(0.034.2)

НАЦИОНАЛНИ научни скуп Сусрети педагога (2021 ; Београд)

Vaspitanje i obrazovanje u digitalnom okruženju [Elektronski izvor] :
zbornik radova / Nacionalni naučni skup Susreti pedagoga, 15. maj 2021,
Beograd ; urednici Ivana Jeremić, Nataša Nikolić, Nikola Korug. – Beograd :
Filozofski fakultet Univerziteta, Institut za pedagogiju i andragogiju :
Pedagoško društvo Srbije, 2021 (Beograd : Pedagoško društvo Srbije). – 1 USB
fleš memorija : tekst ; 12 cm

Sistemske zahtevi: Nisu navedeni. – Nasl. sa naslovnog ekrana. – Napomene i
bibliografske reference uz radove. – Bibliografija uz svaki rad.

ISBN 978-86-80712-44-4 (IZPIA)

а) Информациона технологија – образовање

б) Наставна средства – Зборници

в) Електронско учење

г) Настава – Методе – Зборници

COBISS.SR-ID 38340873

ISBN 978-86-80712-44-4

9 788680 712444